

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2017-1-11 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 17-22/344-154
Karar Tarihi : 13.07.2017

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Adem BİRCAN,
Şükran KODALAK, Mehmet AYAN

B. RAPORTÖRLER: Zeynep ŞENGÖREN ÖZCAN, Abdullah ATEŞ, Zekeriya TURAN

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN : - Mobil Oil Türk A.Ş.
Temsilcisi: Av. Fatma Hediye ÜSTÜNDAĞ
Kozyatağı Sahrayıcedit Mahallesi Halk Sokak Pakpen Plaza
No:40-44 Kadıköy/İSTANBUL

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Mobil Oil Türk A.Ş.
Temsilcisi: Av. Fatma Hediye ÜSTÜNDAĞ
Kozyatağı Sahrayıcedit Mahallesi Halk Sokak Pakpen Plaza
No:40-44 Kadıköy/İSTANBUL

- Bayraktarlar Akaryakıt Petrol Ürünleri İnşaat Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Dere Mahallesi Lüleburgaz Caddesi No:43 Pınarhisar
KIRKLARELİ
- Özyılmaz Petrol Ürünleri Pazarlama Nakliyat ve Ticaret A.Ş.
Başakşehir Banu Evleri İnci Villaları No:13 Başakşehir
İSTANBUL
- Seçpet Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Velibab Mahallesi Timurhan Sokak No:3/1 Pendik İSTANBUL
- Yaşar Petrol Ürünleri Oto San. Tic. Ltd. Şti.
D-100 Karayolu Üzeri Cumhuriyet Mh. No:126 Merkez DÜZCE
- Makyağsan Makina ve Yağ Sanayi ve Pazarlama Ltd. Şti.
Yeni Yalova Yolu 14. km İnallar Plaza Arkası Çeşmebaşı Mah.
15. Cd. No: 25 Ovaakça 16335 Osmangazi BURSA
- Uğurlar Madeni Yağlar Mermer Nakliyat San. ve Tic. A.Ş.
Toptancılar Birliği 106 Ada D Blok No:2 Döşemealtı ANTALYA
- UD Petrol San. Tic. A.Ş.
Yeşiloba Mah. 46257 Sok. Yetsan Sanayi Sitesi No:3/AA
Seyhan/ADANA
- MAPA Petrol Ürünleri Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Osman Kavuncu Mahallesi Gazibey Geçici Sokak No:8
Melikgazi KAYSERİ
- Erser Petrol Yan Ürünleri Kimyevi Mad. Ltd. Şti.
Yeni Mahalle Aşık Veysel Bulvarı 5. Bina No:67/B İçkapı No:
63 Melikgazi KAYSERİ
- Günşel Petrol Ürünleri Tic. Ltd. Şti.
Kaymaklı Mah. Anadolu Cad. No:230 TRABZON

- Yağsan Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Büsan Özel O.S.B. 3. Sk. No:32 Karatay KONYA

- (1) **E. DOSYA KONUSU: Mobil Oil Türk A.Ş. ile distribütörler arasında akdedilen Madeni Yağlar Distribütörlük Sözleşmesi'ne muafiyet verilmesi talebi.**
- (2) **F. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 03.04.2016 tarihinde intikal eden başvuru ve başvuru hakkında Kurum kayıtlarına en son 22.05.2017 tarihinde giren bilgiler üzerine hazırlanan 30.06.2017 tarihli ve 2017-1-11/MM sayılı Muafiyet Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **G. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; Mobil Oil Türk A.Ş. (MOTAŞ) ile distribütörler arasında akdedilen "Madeni Yağlar Distribütörlük Sözleşmesi" (Sözleşme) ve eklerinin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği (2002/2 sayılı Tebliğ) ile sağlanan grup muafiyetinden yararlandığı, distribütörler arasında akdedilen Taahhütname'nin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 4. maddesi kapsamında olduğu, dolayısıyla menfi tespit belgesi alamayacağı, ayrıca 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan şartları karşılamaması sebebiyle Taahhütname'ye bireysel muafiyet verilemeyeceği ifade edilmektedir.

H. İNCELEME, GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

H.1. İşlem Tarafları

H.1.1. MOTAŞ

- (4) MOTAŞ, madeni yağ üretimi, ithalatı, ihracatı, ihrakiye satışı ile bu ürünlerin doğrudan ve distribütörler vasıtası ile ülke içi pazarlaması ve satışı faaliyetlerinde bulunmaktadır. Şirket ayrıca, 2015 yılında ExxonMobil Petroleum&Chemical BVBA'nın petrokimya ürünlerinin satış ve pazarlaması faaliyetleri kapsamında acenteliğini almış olup, acentelik faaliyetleri karşılığında komisyon geliri elde etmektedir. Bu faaliyetler çerçevesinde MOTAŞ'ın Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan alınmış madeni yağ lisansı ile yine aynı kurumdan alınmış olan ihrakiye teslim lisansı bulunmaktadır. MOTAŞ'ın sermayesinin %100'ü Esso Italiana S.r.l.'in (ESSO ITALIANA) elinde bulunmaktadır. ESSO ITALIANA'nın nihai ana şirketi ve dolayısıyla MOTAŞ'ı dolaylı olarak kontrol eden şirket ise Exxon Mobil Corporation'dır.

H.1.2. Distribütörler ve Müşterileri

- (5) Bildirim konusu Sözleşme çerçevesinde alıcı konumunda bulunan distribütörlerin her biri petrol ürünleri ve madeni yağ dağıtım şirketi olarak kurulmuş olup madeni yağlarla ilgili faaliyetlerini kendi dağıtım tesisleri, ekipmanları, araç ve personelini kullanarak sürdürecektir. MOTAŞ, madeni yağların ülke içine satış ve pazarlama faaliyetlerini söz konusu distribütörler vasıtası ile gerçekleştirecektir. Bildirim konusu Sözleşme'ye taraf olan ve ilgili pazarda yer alan¹ 11 distribütörün ticaret unvanlarına aşağıda yer verilmiştir:
  - Bayraktarlar Akaryakıt Petrol Ürünleri İnşaat Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti (BAYRAKTARLAR)
  - Özyılmaz Petrol Ürünleri Pazarlama Nakliyat ve Ticaret A.Ş. (ÖZYILMAZ)
  - Seçpet Petrol Ürünleri San. Ve Tic. Ltd. Şti. (SEÇPET)
  - Yaşar Petrol Ürünleri Oto San. Tic. Ltd. Şti. (YAŞAR PETROL)
  - Makyavaşan Makina ve Yağ Sanayi ve Pazarlama Ltd. Şti. (MAKYAĞSAN)

¹ MOTAŞ ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan bir distribütör arasında da ilgili Sözleşme akdedilecektir.

- Uğurlar Madeni Yağlar Mermer Nakliyat San. ve Tic. A.Ş. (UĞURLAR)
- UD Petrol San. Tic. A.Ş. (UD PETROL)
- MAPA Petrol Ürünleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. (MAPA)
- Erser Petrol Yan Ürünleri Kimyevi Mad. Ltd. Şti. (ERSER)
- Günsel Petrol Ürünleri Tic. Ltd. Şti. (GÜNSEL PETROL)
- Yağsan Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti. (YAĞSAN)

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (6) Muafiyet tanınması talep edilen Sözleşme ile distribütörler Esso, Mobil ve/veya ExxonMobil markası altında üretilen motor yağı, motosiklet yağı, makine yağları, dişli yağları, deniz tipi dıştan takma motor yağı, gaz motoru yağları, dişli yağları, şanzıman/transmisyon yağları gibi oto grubu madeni yağlar ile soğutma/kesme yağları, sirkülasyon yağları, kompresör yağları, elektrik yalıtım yağlar, dişli yağları, gaz motoru yağları, türbin yağları, kağıt makinesi yağları, hidrolik yağlar gibi endüstriyel grubu madeni yağların dağıtımını yapacaklardır. Dolayısıyla anlaşmanın otomobil grubu araçlar ile otobüs, tır, kamyon, traktör, bgv maden araçları gibi ağır vasıta sınıfına giren araçlar ve iş makinelerinde kullanılan “oto grubu madeni yağları” ve “endüstriyel grubu madeni yağları” kapsadığı anlaşılmaktadır. Anlaşmadan etkilenmesi muhtemel pazarlar dikkate alınarak ve daha önceki Kurul kararları ile uyumlu olacak şekilde ilgili ürün pazarı otomotiv madeni yağları ve endüstriyel madeni yağları içerecek şekilde “madeni yağlar” olarak tanımlanmıştır.

H.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (7) Sözleşme konusu madeni yağlar, sahip olunan dağıtım kanalları ve servisler aracılığıyla tüm Türkiye’ye satılmakta ve böylelikle rekabet koşulları ülke genelinde homojen bir görünüm arz etmektedir. Bu nedenle, ilgili coğrafi pazar “Türkiye” olarak tanımlanmıştır.

H.3. Değerlendirme

H.3.1. Bildirime Konu Sözleşme

- (8) Bildirim konusu Sözleşme MOTAS tarafından ithal edilen, imal edilen, satılan ve pazarlanan madeni yağ ürünlerinin Türkiye genelinde dağıtımına yönelik tedarikini, satın alımını ve yeniden satımını konu edinmektedir. Sözleşme’nin eki olarak tasarlanan “Pazarlama Destek Sözleşmesi” MOTAS’ın distribütöre sağladığı finansal destek karşılığında distribütörün hak ve yükümlülüklerini düzenlemekte; “Distribütör Primi” ise distribütörlerin belli hedefleri tutturmaları karşılığında alacakları primlerin esaslarını belirlemektedir.

- (9) Sözleşme'nin 1.2. maddesinde, "*Distribütör, işbu Sözleşmeye bağlı olarak, Özel/Telif Hakkında Tabii Markalar² altında tanımlanmış ve tespit edilmiş olan bir Ürün ve Hizmet/Servis grubunun satın alınmasını, tanıtım ve reklamının yapılmasını, pazarlanmasını, satılmasını ve dağıtımının yapılmasını kabul etmektedir*" ifadesi yer almaktadır. Sözleşme'nin "Ürün ve Hizmetler" başlıklı 1.5. maddesinde ise "*Distribütör, Ek Belge A'da ve Ayrıntılı Ürün/ Hizmet Teklif Paketinde ayrıntılı olarak tanımlanan Ürünlerin ve Hizmetlerin Münhasır Faaliyet Alanı içinde aktif olarak tanıtılması ve satışlarının en üst seviyeye yükseltilmesi için iyi niyet çerçevesinde hareket etmek suretiyle azami gayret ve çabasını göstermekle yükümlüdür.*" ifadelerine yer verilmektedir. Bahse konu Ek Belge A'da ürünler "PVL, CVL ve Endüstriyel" ürünler olarak üçe ayrılmıştır. PVL ürün grubunda otomotiv transmisyon sıvıları, motor yağı, motosiklet yağı, makine ve dişli yağları, yağlama hizmetleri; CVL ürün grubunda gaz motoru yağları, dişli yağları, şanzıman /transmisyon yağları, hidrolik yağlar, demiryolu yağları da dahil diğer yağlayıcılar; Endüstriyel ürünler grubunda ise soğutma/kesme yağları, sirkülasyon yağları, dişli yağları, elektrik yalıtım yağları, türbin yağları gibi madeni yağlar yer almaktadır.
- (10) Anılan maddelerden Sözleşme'nin, MOTaş markası altında pazarlanan madeni yağların, münhasır dağıtım sistemi ilkeleri çerçevesinde belirlenen distribütörler vasıtası ile dağıtımının gerçekleştirilmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, distribütörlere münhasır bölge tahsis edilmesini düzenleyen Sözleşme'nin "Atama" başlıklı 1.1. maddesi aşağıdaki hükümleri içermektedir:

"İşbu belge vasıtasıyla Distribütör işbu Sözleşmede yer alan ve tanımlanan kayıt ve şartlara tabi olarak Ürünlerin ve Hizmetlerin dağıtımını yapmak üzere EK C'de belirtilen Münhasır Faaliyet Alanı ve Distribütör Münhasır Müşterileri açısından münhasır nitelikte bir distribütör olarak atanmaktadır. Distribütör, işbu Sözleşme ile bağlantılı olarak ve yine işbu Sözleşmede bundan sonraki maddelerde belirtileceği şekilde kendisini, MOTaş'a veya Bağlı Şirketlerine ait markaları taşıyan Ürünlerin ve/veya Hizmetlerin/Servislerin işbu Sözleşme tahtında kendisine hasredilmiş Münhasır Faaliyet Alanındaki ve Distribütör Münhasır Müşterileri açısından münhasır distribütörü olarak tanıtma ve takdim etme yetkisine sahip bulunmaktadır."

---

² Aynı Sözleşme'nin 1.0 Tanımlar başlıklı maddesinde "Esso ve/ veya Mobil Markalı", "Esso ve/veya Mobil Markalı" ve "ExxonMobil madeni yağ ürünleri"nin, MOTaş veya bağlı şirketlerinin veya iştiraklerinin kendisine özgü markalarını taşıyan veya anılan markalar altında satılan ürün/hizmet-servisleri ifade ettiği belirtilmiştir.

- (11) Söz konusu madde ile getirilen bölge münhasırlığının yanı sıra MOTAŞ, kendi satış yapacağı münhasır bir müşteri grubu da tayin etmiştir. Her bir dağıtıcının kendisine ayrılan münhasır bölge ve müşteri grubu dışına yapacakları aktif satışlar sınırlandırılmaktadır. Münhasırlığa ilişkin söz konusu düzenlemeler ile aktif satış yasağı Sözleşme'nin "Hakların Mahfuz Tutulması" başlıklı 1.3. maddesinde şu şekilde yer almaktadır

"Yükümlülükler: Distribütör, Münhasır Faaliyet Alanı içinde, Ek Belge A'da ve Ayrıntılı Ürün/ Hizmet Teklif Paketinde ayrıntılı olarak tanımlanan Ürünlerin ve Hizmetlerin aktif olarak tanıtılması ve satışlarının en üst seviyeye yükseltilmesi için iyi niyet çerçevesinde hareket etmek suretiyle azami gayret ve çabasını göstermekle yükümlüdür. Distribütör kendisinin birinci önceliğinin Ürünlerin ve Hizmetlerin/Servislerin satışlarının rakip diğer tüm madeni yağ ürünleri ve hizmetleri karşısında en üst seviyeye çıkartılması olduğunu kabul etmekte ve onaylamakta ve bu yönde azami çaba göstereceğini taahhüt etmektedir. İşbu Sözleşme, Distribütöre, Münhasır Faaliyet Alanında Ürünlerin ve/veya Hizmetlerin/Servislerin aktif olarak tanıtımının ve/veya dağıtımının yapılması konusunda münhasır bir hak ve yetki tanımaktadır. Ek C'de MOTAŞ Münhasır Müşterileri olarak belirlenmiş kategoride yer alan müşterilere Ürün ve Hizmet satışını münhasıran MOTAŞ gerçekleştirecek olup, Distribütör, MOTAŞ Münhasır Müşterileri'nden herhangi birisine hiçbir koşul altında aktif tanıtım, pazarlama yahut satış yapmayacağını kabul ve taahhüt eder. MOTAŞ, MOTAŞ Münhasır Müşterileri'ne doğrudan satış yapamaması durumunda söz konusu satışın yapılması için ilgili MOTAŞ Münhasır Müşterisini, MOTAŞ Münhasır Müşterisinin faaliyet gösterdiği alanda münhasıran MOTAŞ distribütörü olarak faaliyet gösteren distribütöre yönlendirebilir. Her halükarda, Distribütör, kendi Münhasır Faaliyet Alanı dışında yer alan ve başka bir distribütörün Münhasır Faaliyet Alanında bulunan veya MOTAŞ Münhasır Müşterileri arasında yer alan müşterilere hiçbir koşul altında aktif tanıtım ve satış gerçekleştirmeyeceğini de kabul ve taahhüt eder."

- (12) Ayrıca Sözleşme'nin "Distribütörün Pazarlama ve İş Faaliyetlerine Yönelik Yükümlülükleri" başlıklı 4.1. maddesinde distribütörün münhasır faaliyet alanı içerisinde MOTAŞ ürünlerinin aktif satış, tanıtım ve pazarlaması faaliyetlerini diğer tüm rakip madeni yağlar ve hizmetlere karşı öncelikli olarak yürüteceği, diğer bölgelere aktif satış yapmayacağı belirtilmekte, aktif satış sınırlamasının ihlali halinde (.....) düzenlenmektedir. MOTAŞ münhasır müşterileri Ek Belge C'de sayılmış ve bu müşteriler hariç olmak üzere, distribütörün aktif satış yapacağı münhasır faaliyet alanları şu şekilde belirlenmiştir:

- BAYRAKTARLAR: Edirne – Kırklareli – Tekirdağ
- ÖZYILMAZ: İstanbul Avrupa Yakası
- SEÇPET: İstanbul Anadolu Yakası – Gebze
- YAŞAR PETROL: Kocaeli (Gebze hariç) – Sakarya – Bolu – Zonguldak – Bartın – Kastamonu – Sinop
- MAKYAĞSAN: Bursa – Yalova - Bilecik – Eskişehir – Kütahya - Balıkesir – Çanakkale - İzmir – Manisa – Uşak –Afyon - Aydın – Denizli – Muğla
- UĞURLAR: Antalya – Burdur – Isparta
- UD PETROL: İçel – Adana – Osmaniye – Hatay – Gaziantep – Kilis - Kahramanmaraş - Şanlıurfa – Adıyaman
- MAPA: Ankara – Kırıkkale – Kırşehir – Nevşehir – Niğde – Çankırı – Çorum - Amasya – Samsun – Tokat – Yozgat – Sivas – Kayseri

- ERSER: Malatya – Elazığ – Erzincan – Tunceli – Bingöl – Muş – Erzurum - Kars – Ardahan – Iğdır - Ağrı – Van – Bitlis – Siirt – Hakkari – Şırnak - Siirt – Batman – Mardin – Diyarbakır
- GÜNSEL PETROL: Ordu – Giresun – Bayburt – Gümüşhane - Trabzon – Rize – Artvin
- YAĞSAN: Konya – Karaman – Aksaray

- (13) Ayrıca Sözleşme'nin 4.1. maddesinin (iv) bendinde pasif satışlar için bölge içine uygulanandan daha avantajlı koşullar uygulanamayacağı öngörülmektedir. Anılan madde ile getirilen düzenlemeye aşağıda aynen yer verilmiştir:

“iv. Distribütör, Ürün ve Hizmetlere yönelik olarak taleplerin en doğru şekilde tahlil edilerek anlaşılması, en uygun şekilde karşılanması ve Ürün ve Hizmetlerin satışının piyasada bulunan diğer markalı ürünler karşısında geliştirilmesi amacı ile kendisine işbu Sözleşme Ek C ile Münhasır Faaliyet Alanı ve Distribütör Münhasır Müşterilerinin tahsis edildiğini anlar ve kabul eder. Bu amaca uygun olarak Distribütör, Münhasır Faaliyet Alanı içinde mümkün olan en uygun tedarik koşulları ile aktif satış yapmayı taahhüt eder. Bu nedenle Distribütör, Münhasır Faaliyet Alanında gerçekleştirdiği satışların tabi olduğu tedarik koşullarının Münhasır Faaliyet Alanı dışındaki bölgelerden gelen benzer miktardaki ürün taleplerini karşıladığı durumlarda (pasif satış) Ürün ve Hizmetlere uyguladığı tedarik koşullarından daha dezavantajlı olmamasını sağlamayı kabul ve taahhüt eder.”

- (14) Aynı maddenin (vi) bendinde ise Sözleşme'deki hükümlerin hiçbir şekilde münhasır faaliyet alanı dışında faaliyet gösteren veya distribütörün münhasır müşterileri arasında yer almayan alıcılardan gelecek talepleri karşılamak sureti ile cereyan edecek pasif satışları sınırlandırmadığı ve böylesi bir sınırlandırmaya yahut yasaklamaya mahal verecek şekilde yorumlanamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, Sözleşme'nin “Pasif Satışların Kısıtlanmaması” başlıklı 1.8. maddesinde, “İşbu Sözleşmede yer alan hiçbir hüküm Distribütör'ün Münhasır Faaliyet Alanı dışında yahut MOTAŞ Münhasır Müşterilerine pasif satış yapma hakkını kısıtlayacak şekilde bir anlam içermemekte olup işbu Sözleşmenin hiçbir hükmü bu şekilde yorumlanamaz.” şeklindeki hükme yer verilmiştir.
- (15) Bildirime konu Sözleşme ile ayrıca distribütöre çeşitli alım yükümlülükleri de getirilmektedir. Sözleşme'nin “Satın Alma Yükümlülüğü” başlıklı 2.1. maddesi ile distribütöre getirilmiş olan alımlarının tonaj olarak (.....) MOTAŞ'tan yapma şartı şu şekilde ifade edilmiştir:

“(...) MOTAŞ herhangi bir başka şekilde olabileceğini onaylamadığı sürece, işbu Sözleşme ve/veya Prim Anlaşması ve/veya Pazarlama Destek Sözleşmesi kapsamında MOTAŞ'ın Distribütöre sağladığı nakdi kredi ve/veya ekipman desteği gibi yatırımların geri dönüşünün sağlanması amacıyla, Distribütör belirli bir takvim yılı için MOTAŞ ile beraber kararlaştırılan hedef prim tonajının en az yüzde (.....) kadar Ürün satın alacaktır. Distribütör, Ürünlerin dağıtımının yapılması için gerekli olan stok seviyelerinin makul olduğunu kabul etmektedir.”

- (16) Sözleşme'nin 4.1. maddesinin (vii) bendinde ise MOTAŞ ürünlerinin satışının o yıl içerisinde distribütörün cirosunun (.....) oluşturması gerektiği düzenlenmektedir. Anılan madde hükmü şu şekildedir:

“vii. İşbu Sözleşme ve/veya Prim Anlaşması ve/veya Pazarlama Destek Sözleşmesi kapsamında MOTAŞ'ın Distribütör'e sağladığı destek, nakdi kredi ve/veya ekipman desteği gibi yatırımların geri dönüşünün sağlanması amacıyla, Ürünlerin her bir Sözleşme yılı içerisindeki satışları Distribütör'ün o Sözleşme yılı içerisinde gerçekleştireceği toplam satışlarının ciro olarak (.....) teşkil edecektir. Distribütör, Ürünlere ve Hizmetlere diğer tüm rakip madeni yağlar ve hizmetlere karşı öncelik tanımak suretiyle Ürünlerin ve Hizmetlerin tanıtılması ve Münhasır Faaliyet Alanı içindeki aktif satışlarının maksimize edilmesi için iyi niyet çerçevesinde azami gayretini göstermekle yükümlü bulunmaktadır.”

- (17) İlaveten Pazarlama Destek Sözleşmesi'nin 3. maddesinde “Müşteri, işbu Sözleşme'nin Süresi boyunca, Ürünleri münhasıran MOTAŞ'tan satın alacağını ve MOTAŞ dışında üçüncü bir kişi tarafından üretilen/tedarik edilen, Ürünler ile aynı/benzer nitelikte ya da muadili başka ürünler satmamayı, satın almamayı, kullanmamayı, üretmemeyi taahhüt eder” hükmüne yer verilmiştir.
- (18) Sözleşme'nin “Fiyatlandırma” başlıklı 4.7. maddesi uyarınca, “Distribütör, kendi fiyatlarının, ödeme koşullarının, fiyatlandırma politikalarının, kredi ve indirim politikalarının tespit edilmesinden münhasıran sorumludur. MOTAŞ, Distribütöre fiyatlandırma, ödeme koşulları, fiyatlandırma politikaları, kredi ve indirim politikaları ile ilgili olarak zaman zaman bağlayıcı nitelikte olmayan tavsiyelerde bulunabilir. Bununla birlikte, Distribütör, MOTAŞ tarafından verilen tavsiye ve yapılan önerileri kabul etmek ve uygulamakla yükümlü değildir.”
- (19) Bildirime konu Sözleşme ile MOTAŞ'ın distribütörler üzerindeki denetim hakları da düzenlenmektedir. Sözleşme'nin “Denetleme Hakkı” başlıklı 13.7. maddesinde; MOTAŞ'ın distribütörün ilgili tesislerini, ekipmanını ve denetlenmiş olsun veya olmasın herhangi bir ortamda saklanmakta olan kayıt ve defterlerini denetleme ve inceleme hakkına sahip olduğu, sadece sözleşme konusu ürün ve/veya hizmetlere ilişkin olarak, 12 aylık her bir dönem içerisinde en fazla iki kere, distribütör tarafından satılan her bir ürün ve/veya hizmet bakımından, müşteriler, satılan miktar, fiyat, şart ve koşullar ile her bir müşteriye satılan miktar, satış sıklığı ve satılma süresi, raf ömrü, ürünlerin stok durumu ve şartlarını distribütörün kayıtları üzerinden denetleme hakkına sahip olacağını, yine 12 aylık her bir dönem içerisinde en fazla iki kereye mahsus olmak üzere distribütör tarafından satılan sözleşme konusu her bir ürün ve/veya hizmet bakımından müşteri, satılan miktar, fiyat, şart ve koşullara dair bilgileri toplu halde en az bir yıl geriye dönük bilgileri içerecek surette distribütörün kayıtları üzerinden denetleme hakkına sahip olacağı düzenlenmiştir.

- (20) Sözleşme'nin "Sözleşmenin Süresi" başlıklı 1.4. maddesi, Sözleşme'nin yürürlüğe girme tarihinden itibaren 18 ayın sonunda sona ereceğini, MOTAŞ'ın takdir ve değerlendirme hakkı münhasıran kendisine ait olmak üzere, her bir sona erme tarihi itibarıyla bir yılı aşmayacak sürelerle Sözleşme'nin süresini geçici olarak uzatabileceğini, bununla birlikte Sözleşme'nin süresinin hiçbir surette toplam süre olarak beş yılı aşacak şekilde uzatılmayacağını düzenlemektedir. Ayrıca, Pazarlama Destek Sözleşmesi'nin 9. maddesi uyarınca *"İşbu Sözleşme, Distribütörlük Sözleşmesinin eki olup, onunla birlikte yorumlanacak ve onun tüm hüküm ve koşullarına tabi olacaktır. Söz konusu Distribütörlük Sözleşmesi'nin sona erme tarihinin işbu Sözleşme'nin sona erme tarihinden daha önce olması halinde, Taraflar, Distribütörlük Sözleşmesi'nin süresini işbu Sözleşme sona erene kadar, ancak Distribütörlük Sözleşmesi'nin esas başlangıç tarihinden itibaren beş (5) yıldan fazla olmamak üzere uzatacakları hususunda mutabıktırlar. İşbu Sözleşme hiçbir şekilde Distribütörlük Sözleşmesinin süresinin beş (5) yılı aşmasını gerektirmez."*
- (21) Söz konusu Sözleşme ve eklerinin yanı sıra, distribütörlerin münhasır faaliyet alanı ve münhasır müşterileri dışında kalan alıcılara aktif satış yasağının Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde uygulanmasını sağlamak üzere distribütörler arasında karşılıklı taahhüt imzalanacaktır. Distribütörler arası imzalanacak olan bahse konu Taahhütname üç maddeden oluşmaktadır ve anılan maddeler şöyledir:

"1. Şirketimiz ve Mobil Oil Türk A.Ş. ("MOTAŞ") arasında imzalanan [ve tarihinde yürürlüğe girecek olan] Madeni Yağ Distribütörlük Sözleşmesi ("Sözleşme") çerçevesinde işbu Taahhütnamenin ekinde Ek I³ uyarınca belirlenen Münhasır Faaliyet Bölgeleri, Distribütör Münhasır Müşterileri ve MOTAŞ Münhasır Müşterileri tanımları çerçevesinde getirilen ayrımları anladığımızı; Ek I çerçevesinde MOTAŞ ile Sözleşme metnini imzalayan her bir distribütöre aktif satış ve pazarlama çalışmalarını yürütmek üzere bir "Münhasır Faaliyet Alanı" ve "Distribütör Münhasır Müşterileri" tanımlanmış olduğunu ve yapılan bu tanımları kabul ettiğimizi beyan ederiz.

2. Tarafı olduğumuz Sözleşme'nin 4.1 (a) maddesine istinaden, Sözleşme'nin ekindeki Ek C'de yer alan tanımlar uyarınca şirketimize tahsis edilen Münhasır Faaliyet Alanı ile Distribütör Münhasır Müşterileri dışında MOTAŞ ile Madeni Yağ Distribütörlük Sözleşmesi imzalamış bulunan diğer distribütörlerine tahsis edilmiş diğer Münhasır Faaliyet Alanları'nda kurulu yahut faaliyet gösteren, yahut bu distribütörlere hasredilmiş Distribütör Münhasır Müşterileri ile MOTAŞ Münhasır Müşterileri olarak tanımlanan alıcılara aktif olarak satış ve pazarlama faaliyeti gerçekleştirmeyeceğimizi işbu Taahhütname çerçevesinde aşağıda imzası bulunan taraflar nezdinde kabul ve taahhüt ederiz.

3. İşbu Taahhütname ekleri ile birlikte; Sözleşme'nin yürürlük süresi boyunca bağlayıcı olacak, Sözleşmenin sona erdiği tarih itibarı ile ise Şirketimize ilişkin olarak herhangi bir bağlayıcılığı kalmayacaktır."

³ Ek I, Sözleşmede yer alan Ek Belge C ile aynı içeriğe sahiptir.

H.3.2. 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Çerçevesinde Yapılan Değerlendirme

- (22) Bildirime konu Sözleşme; üretim ve dağıtım zincirinin farklı aşamalarındaki teşebbüsler arasında belli bir ürünün alımı, satımı ve yeniden satımı amacıyla imzalanmış dikey nitelikte bir anlaşmadır. Sözleşme'nin tarafı olan distribütörlere bölge kısıtlaması getirilmesinin yanı sıra belirlenen bölge içinde/dışında ve müşteri grupları haricinde aktif satışların sınırlandırılması, alımların tamamının sağlayıcıdan gerçekleştirilmesi gibi 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olan hükümler içermektedir.
- (23) Distribütörler arasında imzalanan Taahhütname ise rakipler arası yatay bir anlaşma niteliği taşımakta ve distribütörlerin karşılıklı olarak birbirlerinin münhasır faaliyet bölgelerine aktif satış yapmasını yasaklamaktadır. Dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olan söz konusu Taahhütname'ye menfi tespit belgesi verilmesi mümkün değildir.

H.3.3. Bildirme Konu Sözleşme'nin 2017/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği Kapsamında Değerlendirilmesi

- (24) 2017/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Sektöründeki Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin (2017/3 sayılı Tebliğ) Kapsam başlıklı 2. maddesi uyarınca yeni motorlu taşıtların, bunların yedek parçalarının ya da tamir ve bakım hizmetlerinin alımı, satımı veya yeniden satımı konulu dikey anlaşmalar, dikey sınırlamalar içermeleri halinde bu Tebliğ'de düzenlenen koşullara uymak kaydıyla, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesindeki yasaklamadan Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak grup olarak muaf tutulmuştur.
- (25) Anılan Tebliğ'de motorlu taşıt "*karayollarında kullanım amaçlı, üç veya daha fazla tekerlekli kendinden tahrikli aracı*"; yedek parça ise "*bir motorlu taşıtın parçalarını değiştirmek amacıyla motorlu taşıtın üzerine veya içine takılabilen, yakıt hariç olmak üzere, motorlu taşıtın kullanımı için gerekli olan yağlar gibi ürünlerin de dâhil olduğu mallar*" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla 2017/3 sayılı Tebliğ'de yer alan yedek parça tanımından hareketle, motorlu taşıtın kullanımı için gerekli olan yağların Tebliğ kapsamında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte madeni yağlar, bir motorlu taşıtın bakım onarımında kullanılabileceği gibi, makine-teçhizat, inşaat gibi alanlarda da kullanılabilir. Bu tür parçaların hangi hallerde söz konusu Tebliğ kapsamında yedek parça kabul edileceği 2017/3 Sayılı Tebliğin Açıklanmasına Dair Kılavuz'un "3. Tanımlar" başlıklı maddesinin (h) bendinde şu şekilde açıklanmıştır:

"Motorlu taşıtların bakımında, onarımında ve parçalarının yenilenmesinde kullanılan ve motorlu taşıtlara özel olan ürünler yedek parça kapsamına girmektedir. Ancak bu nitelikteki parçalar arasında olan yağ ve boya gibi ürünler bir motorlu taşıtın parçalarını değiştirmek amacıyla taşıtın içine veya üzerine uygulanabildikleri gibi, Tebliğ kapsamında motorlu taşıt olarak kabul edilmeyen motosiklet, traktör gibi taşıt tiplerine de uygulanabilmekte ya da inşaat gibi tamamen farklı alanlarda da kullanılabilir. Farklı amaçlarla kullanılabilen bu nitelikteki ürünlerin yalnızca, bir motorlu taşıtın içine ya da üzerine uygulanabileceklerinin genel olarak kabul edildiği hallerde bu malların dağıtımına ilişkin dikey anlaşmaların Tebliğ kapsamına girdiği kabul edilmiştir. Bu nedenle, ancak alıcı motorlu taşıtların bakımı ve onarımı sektöründe faaliyet gösteriyorsa ya da bu sektöre mal sağlıyorsa söz konusu dikey anlaşmalar 2017/3 sayılı Tebliğ kapsamına girecektir.

Örneğin yukarıda değinilen durum dikkate alınarak, boyaların ya da yağların akaryakıt istasyonlarına ya da süpermarketlere satışını konu alan anlaşmalar

Tebliğ kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu tür anlaşmalar, şartları sağlamaları halinde 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan grup muafiyetinden yararlanabilirler. Buna karşın, örneğin yağ üreticilerinin/ithalatçılarının distribütörleri ile yaptıkları otomotiv yağlarının dağıtımını içeren, distribütörlerin ise servislerle yaptıkları otomotiv yağlarının dağıtımını konu edinen anlaşmalar 2017/3 sayılı Tebliğ kapsamında yer almaktadır.”

- (26) Bu çerçevede motor yağlarının yedek parça tanımı kapsamında olması nedeniyle, bu türden ürünlerin dağıtımına ilişkin anlaşmaların 2017/3 sayılı Tebliğ kapsamında olduğu; buna karşın anlaşmaya konu motor yağının hangi tip araçta ve ne amaçla kullanılacağı konusunda makul belirlilik bulunmaması hâlinde ilgili ürünlerin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında ele alınacağı anlaşılmaktadır⁴.
- (27) Bildirime konu Sözleşme'ye bakıldığında, Sözleşme'nin otomotiv grubu yağlarının ve endüstriyel yağların dağıtımına ilişkin olarak yapıldığı görülmektedir. Bu ürünlerden endüstriyel yağlar motorlu taşıt sınıfına girmeyen araçlarda, aktarma parçalarında, fabrika tipi tesislerin makinelerinde, dişlilerde kullanılmaktadır. Öte yandan otomotiv grubu yağlarının, motorlu taşıtlarda kullanılan madeni yağların yanı sıra motosiklet, traktör, deniz araçları (yatlar), maden araçları, ağır iş makineleri gibi araçlarda da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, otomotiv grubu madeni yağların, sadece motorlu taşıt sektöründe değil, bunun yanı sıra, motosiklet ve traktör gibi 2017/3 sayılı Tebliğ'in motorlu taşıt tanımına girmeyen araçlarda ve endüstrilerde de kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Bu noktada, alıcının müşterilerinin söz konusu ürünleri motorlu taşıtların bakım onarımı amacıyla alıp almadığının incelenmesi gerekmektedir. Yukarıda yer verilen distribütörlerin satış yapacağı müşterileri grupları Sözleşme Ek Belge C'de sayılmıştır. Bu müşteri grupları arasında otomotiv grubu madeni yağları yedek parça olarak kullanabilecek tamirhaneler, yağ değiştirme servislerinin yanında filo şirketleri, yakıt istasyonları gibi motorlu taşıt onarım sektöründe faaliyet göstermeyen teşebbüslerin de olduğu görülmektedir. Dolayısıyla distribütörlerin anlaşma konusu ürünleri motorlu taşıt onarım sektörüne sağlaması yönünde bir belirlilik bulunmamaktadır. Bu nedenle, Sözleşme konusu madeni yağların yalnızca bir motorlu taşıtın içine ya da üzerine uygulanacağını genel olarak kabul edilemeyeceği anlaşıldığından bildirim konusu Sözleşme 2017/3 sayılı Tebliğ'in kapsamında olmayıp, 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilmelidir.

H.3.4. Sözleşme'nin 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği Kapsamında Değerlendirilmesi

- (28) 2002/2 sayılı Tebliğ'in "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde dikey anlaşmalar "*Üretim veya dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetlerin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar*" şeklinde tanımlanmaktadır. Mevcut bildirimde muafiyet verilmesi talep edilen Sözleşme, MOTAŞ ile distribütörleri arasında "Esso ve/veya Mobil" markalı, "Esso ve/veya Mobil" markalı ve "ExxonMobil madeni yağ" ürünlerinin yeniden satılmasına ilişkindir. Dolayısıyla, bildirim konusu Sözleşme 2002/2 sayılı Tebliğ anlamında bir dikey anlaşmadır.

⁴ Kurul'un 24.4.2007 tarih, 07-34/345-125 ve 07-34/346-126 sayılı; 22.04.2010 tarihli, 10-33/530-189 sayılı ve 05.02.2015 tarihli, 15-06/70-28 sayılı kararlarında da benzer değerlendirmelere yer verilmiştir.

- (29) 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan muafiyet, sağlayıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri sağladığı ilgili pazardaki pazar payının %40'ı aşmaması durumunda uygulanmaktadır. MOTAŞ'ın Türkiye'de madeni yağ pazarında alt kırılımlarıyla birlikte son üç yıla ilişkin pazar paylarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 1: MOTAŞ'ın Türkiye'deki Faaliyetlerinden Elde Ettiği Pazar Payı (%)

Madeni Yağ Grubu	Değer Bazında			Hacim Bazında		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Binek Oto Grubu Madeni Yağları	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ticari Oto Grubu Madeni Yağları	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Endüstriyel Oto Grubu Madeni Yağları	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Madeni Yağlar	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

- (30) Bu itibarla sağlayıcının ilgili ürün pazarındaki pazar payı 2002/2 sayılı Tebliğ'de belirtilen %40 eşiğini aşmadığı için Sözleşme 2002/2 sayılı Tebliğ çerçevesinde ve bu Tebliğ'in 4. ve 5. maddeleri bakımından değerlendirilmelidir.
- (31) 2002/2 sayılı Tebliğ'de yer verilen ağır kısıtlamalardan ilki alıcının kendi satış fiyatını belirleme serbestisinin engellenmesidir. Bununla birlikte, Tebliğ'de taraflardan herhangi birinin baskısı veya teşvik etmesi sonucu sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmemesi koşuluyla, sağlayıcının azami satış fiyatını belirlemesi veya satış fiyatını tavsiye etmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Yukarıda ayrıntılarına yer verildiği üzere Sözleşme'nin "Fiyatlandırma" başlıklı 4.7. maddesinde distribütörün fiyatlandırma politikasını tamamen kendisinin belirleyeceği, MOTAŞ'ın zaman zaman bağlayıcı nitelikte olmayan tavsiyelerde bulunabileceği ancak distribütörün, MOTAŞ tarafından verilen tavsiye ve yapılan önerileri kabul etmek ve uygulamakla yükümlü olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla, anılan maddede yer verilen tavsiye niteliğindeki satış fiyatının Tebliğ hükümleri ile uyumlu olduğu görülmektedir.
- (32) 2002/2 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre; "...alıcının sözleşme konusu mal veya hizmetleri satacağı bölge veya müşterilere ilişkin kısıtlamalar getirilmesi" anlaşmayı grup muafiyeti dışına çıkaran diğer bir ağır sınırlamadır. Bununla birlikte, 2002/2 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde bu kısıtlamanın dört istisnası öngörülmüştür. Söz konusu bentte yer alan ilk istisna "Alıcının müşterilerince yapılacak satışları kapsamaması kaydıyla, sağlayıcı tarafından kendisine veya bir alıcıya tahsis edilmiş münhasır bir bölgeye ya da münhasır müşteri grubuna yapılacak aktif satışların kısıtlanması"dır. Yukarıda yer verilen Tebliğ hükmünden anlaşılacağı üzere, münhasır bir bölge tespiti söz konusu ise, bu münhasır bölgeye diğer bölgelerden aktif satış yapılması yasaklanabilmektedir. Diğer bölge veya müşteri grubuna yapılacak pasif satışların kısıtlanması ise anlaşmayı grup muafiyeti kapsamı dışına çıkartan bir ihlal olarak değerlendirilmektedir.

- (33) Yukarıda yer verilen Sözleşme hükümlerinden anlaşıldığı üzere, Sözleşme ile her bir distribütöre bir münhasır bölge atanmakta; distribütör söz konusu münhasır bölgede, MOTAS'ın münhasır müşteri grubu haricindeki tüm müşterilere aktif satış yapabilmekte, bununla birlikte distribütörün diğer bölgelere yapacağı aktif satışlar kısıtlanmaktadır. Sözleşmenin 1.3 (a) ve 4.1. maddelerinden MOTAS'ın yetkili satıcılarının her birine münhasır bir bölge tayin ettiği, yetkili satıcıların her birinin bir diğer yetkili satıcıya tahsis edilen bölgeye aktif satış yapamayacağı ancak pasif satışa yönelik bir yasaklama bulunmadığı ve hatta Sözleşme'nin 1.8. maddesinde, yetkili satıcının münhasır faaliyet alanı dışında yahut MOTAS münhasır müşterilerine pasif satış yapma hakkının kısıtlanmayacağı düzenlendiği görülmektedir.
- (34) Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuz'un (Kılavuz) 25. paragrafında da ifade edildiği üzere alıcıların satış yaptığı bölge veya müşteri grubunun münhasır olarak değerlendirilmesi için, o bölge veya müşteri grubuna sadece tek bir alıcının veya sadece sağlayıcının kendisinin aktif olarak satış yapıyor olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, belirli bir bölgeye veya müşteri grubuna aktif olarak satış yapan teşebbüs sayısı iki veya daha fazla ise o bölge veya müşteri grubu artık münhasır değildir. Sözleşmenin 1.1. maddesinde, MOTAS'ın distribütörü, belirlenen faaliyet alanı içerisinde münhasır nitelikte bir distribütör olarak atadığı ifade edilmiştir. İlaveten Sözleşmenin Ek Belge C bölümünde münhasır faaliyet alanı ve distribütör münhasır müşterileri belirlenmiş ve aynı sınırlar dahilinde birden fazla teşebbüsün atanmasına olanak vermeyen şehir dağılımı teşebbüs bazında belirtilmiştir.
- (35) Ek Belge C uyarınca bölge münhasırlığının yanı sıra MOTAS'ın belli müşteri gruplarına ise sadece kendisinin satış yapabileceğinin düzenlendiği görülmektedir. Bir başka deyişle, bölge münhasırlığının yanı sıra münhasır müşteri gruplarının oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, nihai kullanıcı niteliğinde olmayan ve yıllık ortalama alımları 50 ton üzerinde olan alıcılar, yetkili servisler, ilk dolum yapan otomotiv üreticileri, araç sayısı 50'den fazla olan filolar, enerji santralleri, çimento, cam, lastik petrol ve doğalgaz üreticileri, petrol rafineleri, MOTAS'ın münhasır müşteri grubunu oluşturmaktadır. Kılavuz'un 21. maddesinde sağlayıcıların, müşterileri, alıcılar arasında aynı anda hem bölgesel hem de müşteri tipi olarak bölmesinin mümkün olduğu belirtilmiş ve ilaç üreticisi bir teşebbüsün her ildeki hastane ve eczanelere farklı dağıtıcılar ataması, bölge ve müşteri paylaşımının eşzamanlı uygulamasına örnek olarak verilmiştir. Mevcut durumda da madeni yağ alıcıları hem müşteri hem de bölge münhasırlığı içerecek şekilde belli distribütörler ve MOTAS'ın kendisi arasında bölüştürülmüştür. Bu bakımdan Sözleşme ile öngörülen bölge ve müşteri münhasırlığının ve her bir distribütörün kendisine tanınan bölge ve müşteri grubu dışındaki müşterilere yapacağı aktif satışın kısıtlanmasınının 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan muafiyet kapsamında olduğu değerlendirilmektedir.

- (36) Bununla birlikte, Sözleşme'nin 4.1. maddesinin (iv) bendinde getirilen düzenlemenin ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu Sözleşme maddesine göre distribütör, münhasır faaliyet alanı içinde mümkün olan en uygun tedarik koşulları ile aktif satış yapmayı ve bu nedenle distribütör, münhasır faaliyet alanında gerçekleştirdiği satışların tabi olduğu tedarik koşullarının münhasır faaliyet alanı dışındaki bölgelerden gelen benzer miktardaki ürün taleplerini karşıladığı durumlarda (pasif satış) ürün ve hizmetlere uyguladığı tedarik koşullarından daha dezavantajlı olmamasını sağlamayı kabul ve taahhüt etmektedir. Bildirim formunda söz konusu hükmün "*en çok kayrılan müşteri*" (*most favored nation-MFN*) hükümlerine benzediği ancak burada kayrılanın distribütörün müşterileri olduğu, hükmün amacının ise distribütörün kendisine ayrılan bölgede en uygun tedarik koşullarını müşterilerine sunması olduğu ifade edilmiştir.
- (37) MFN koşulu, esas olarak bir sağlayıcının müşterisine bir başka müşteriye daha avantajlı şartlar sunmayacağını taahhüt etmesini ifade etmektedir⁵. MFN koşulları, markanın korunması, bedavacılık probleminin önlenmesi, ticari ilişkiye özgü yatırımların teşvik edilmesi, işlem maliyetlerini azaltılması gibi rekabet üzerinde olumlu etkiler yaratırken, pazarda fiyat katılığının oluşması, işbirliğinin kolaylaşması, giriş engellerinin oluşması gibi anti-rekabetçi etkiler de ortaya çıkarabilmektedirler. Özellikle MFN koşulunu getiren tarafın pazar gücüne sahip olması durumunda, söz konusu anti-rekabetçi etkilerin pazardaki rekabeti sınırlaması daha muhtemel hale gelmektedir. Bununla birlikte, MFN koşullarında, alıcı taraf çoğunlukla son kullanıcı olmamakta ve bu koşullar dikey ilişkideki iki teşebbüs arasında kararlaştırılmaktadır. İşbu dosya kapsamında ele alınan Sözleşme'de yer alan hüküm ise yine bir dikey anlaşmada ortaya konulmakla birlikte, bu ilişkide anlaşma tarafı teşebbüsler en çok kayrılan müşteri konumunda değildir. Sözleşme ile ortaya konan hüküm ile MOTAŞ'ın ya da distribütörlerden herhangi birinin kendisine en iyi şartın sunulması öngörülemede, distribütörün en iyi şartı kendi bölgesindeki müşterilere bir başka deyişle nihai kullanıcılara sunması kararlaştırılmaktadır. Bu haliyle söz konusu hüküm aslında münhasır dağıtım sisteminin amaçlarından olan bayi faaliyetlerinin kendilerine atanan münhasır bölgeye odaklanması ve münhasır bölgeye yatırım yapılmasının bir başka ifadesidir. Bu nedenle, bahse konu hükmün tam olarak bir MFN şartı olmadığı, bu hüküm nedeniyle rakip sağlayıcıların veya distribütörlerin pazardan dışlanması veya hükmün pazardaki bir fiyat işbirliğinin kolaylaştırıcı unsuru olmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.
- (38) Bununla birlikte işbu dosya bakımından söz konusu hükmün yarattığı rekabetçi endişe bayinin pasif satışlar bakımından yapacağı indirim güdüsünün azalmasıdır. Zira söz konusu hüküm, pasif satışlar bakımından yapılan bir indirimin veya sağlanan avantajlı ödeme koşullarının aynı zamanda münhasır faaliyet bölgesi bakımından da uygulanmasını gerektirmektedir. Bu noktada, diğer bir münhasır tedarik bölgesinden kendi isteği ile başka bir distribütörden alım yapmak isteyen müşteriler (pasif satış) ile karşılıklı pazarlık süreci sonucunda belirlenecek olan ticaret koşullarının tedarik bölgesinde uygulananlardan daha avantajlı olması durumunda distribütör söz konusu indirimi kendi bölgesindeki müşterilere de uygulamak durumunda kalacaktır. Tek bir müşteri bakımından uygulanabilir olan indirimlerin çok daha büyük bir müşteri kitlesine de uygulanmasının gerekmesi, distribütörün pasif satışlar bakımından fiyat indirim güdüsünü azaltma ve fiyat katılığına yol açma potansiyeli taşımaktadır.

⁵ Konuyla ilgili detaylı bilgi için ADIYAMAN, H. (2017) "Rekabet Hukukunda Fiyat Parite Anlaşmaları: En Çok Kayrılan Ülke/Müşteri Koşulu", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Yayın No. 328.

- (39) MOTAŞ, 20.04.2017 tarihli cevabı yazısında bu hükmün gerekçelerini açıklamıştır. MOTAŞ ürünlerinin Türkiye pazarında elde ettikleri pazar payının son on yıldaki gelişimine bakıldığında yaklaşık %(.....)'lerden %(.....)'lar seviyesine gerilediği, MOTAŞ'ın mevcut dağıtım modelinin etkinsiz olduğu ve yatay rekabette MOTAŞ'ı hedeflerine taşıyamadığı belirtilmiştir. MOTAŞ, Sözleşme'nin 4.1. maddesinin (iv) bendiyle distribütörlerinin kendilerine tahsis edilen bölgelerde uzmanlaşmalarını beklemekte ve bu beklentinin bir devamı olarak distribütörlerinin bu amaçla insan kaynaklarına yatırım yaparak satış geliştirme ve müşteri memnuniyeti için yatırımda bulunmalarını öngörmektedir. Mevcut sistemde MOTAŞ distribütörlerinin benzer yatırımlarını asgari düzeyde tutma eğiliminde olduklarının gözlemlendiği belirtilmiştir. Bunun başlıca sebebinin markalar arası rekabet için yapılacak insan kaynakları ve iş geliştirme yatırımlarının diğer MOTAŞ distribütörlerinin marka içi rekabet çerçevesinde "bedavacı" girişimlerine hedef olacağına bilinmesi ve yatırımların hızla erozyona uğratılacağından çekinilmesi olduğu ifade edilmiştir.
- (40) MOTAŞ, distribütörlerine belirli miktarlarda satın alma gerçekleştirmeleri durumunda prim verdiğini ve yeni Sözleşme ile de vermeye devam edeceğini, bu şekilde pazar payının geliştirilmesinin özendirilmesinin amaçlandığını, buna karşılık, mevcut sistemde distribütörlerin kurulu buldukları faaliyet bölgelerinde satış miktarını artırarak pazar payı geliştirme ve bunun sonucunda alım miktarlarını artırarak prim geliri elde etme politikası izlemediklerini ifade etmiştir. Distribütörlerin sıklıkla yıl boyu faaliyet bölgelerinde nispeten yüksek fiyatlar uyguladığını, bunun sonucunda prim için hedeflenen miktarların altında kaldıklarını, ancak prim ödeme dönemi yaklaştığında prim hak etmek için aşılması gereken sınıra kadar ihtiyaç duyulan satın alımları gerçekleştirmek için çare aradıklarını, prim için getirilen alım kotasını tutturmak için yapılan ek satışları, ürünleri kurulu buldukları ve müşteri portföylerinin genel olarak yerleşik bulunduğu bölgeden mümkün olduğunca uzakta yer alan alıcılara indirimli fiyatlarla satarak gerçekleştirdiklerini, bu şekilde distribütörlerin kurulu buldukları yörelerde fiyat düzeyini değiştirmeden yani nispeten yüksek tutularak prim geliri elde ettiklerini belirtmiştir. Bu ticari politikanın bir yandan MOTAŞ distribütörlerinin kendi bölgelerinde rakiplere karşı pazar payı kazanmalarını engellerken diğer yanda da bedavacılık ihtimali nedeni ile her bir bayinin bölgesinde iş geliştirme ve insan kaynakları yatırımları yapmak için ticari isteğini azalttığını ifade etmiştir.
- (41) Bununla beraber MOTAŞ tarafından Sözleşme'nin 4.1. maddesinin (iv) bendi ile tesis edilen mekanizmanın distribütörlerin kendilerine tahsis edilmiş bölgeye en iyi koşullarda hizmet sunmasına yol açacağı ve bölge içine yatırım yapılmasını caydırıcı bedavacılık probleminin önlenmesine yardımcı olacağı belirtilmiştir. Distribütörlerin bölgelerinde mümkün olan en düşük fiyatı uygulamalarının, marka içi rekabeti olumlu şekilde etkileyeceği, distribütörlerin organizasyonel etkinliklerini artırarak idari maliyetlerini kontrol altına almalarını sağlayacağı ifade edilmiştir. Diğer taraftan bölge içine sağlanan en iyi ticari koşulların rakip markalar ile rekabeti güçlendirerek markalar arası rekabeti de artırmasının beklendiği dile getirilmektedir.

- (42) MOTAS'ın açıklamalarından söz konusu hükmün bölge münhasırlığını güçlendirmek amacıyla getirildiği, yukarıda da belirtildiği gibi bayi faaliyetlerinin kendilerine ayrılan münhasır bölgeye odaklanmasını hedeflediği anlaşılmaktadır. Bayinin indirimlerini öncelikle bölgesindeki müşterilerine uygulaması böylelikle müşteri sadakatinin artırılması, bölge içindeki müşterilerin rakip madeni yağ sağlayıcılarını değil MOTAS'ı tercih etmesi amaçlanmakta ve bu suretle markalar arası rekabetin de artırılacağı belirtilmektedir. Bu açıklamalardan hareketle söz konusu hükmün esasında pasif satışlar bakımından indirimlerin önüne geçmekten ziyade, aktif satışların sınırlandırılmasını amaçladığı söylenebilecektir. Nitekim, Dikey Kılavuz'un 23. paragrafında diğer bölgelerdeki müşterileri doğrudan hedefleyen reklamların veya promosyonların diğer aktif satış yöntemleri arasında sayılabileceği belirtilmiştir. Bu noktada, distribütörün kendi bölgesi dışındaki bölgelere uygulayacağı indirimli fiyatlar, kendi bölgesinde de sunulmadığı takdirde doğrudan diğer bölgelerdeki müşterileri hedef alan bir satış yöntemi olarak değerlendirilebileceğinden aktif satış olarak tanımlanabilecektir. Dolayısıyla, distribütörün münhasır faaliyet alanında gerçekleştirdiği satışların tabi olduğu tedarik koşullarının münhasır faaliyet alanı dışındaki bölgelerden gelen benzer miktardaki ürün taleplerini karşıladığı durumlara göre dezavantajlı olmaması veya tersten okunacak olursa pasif satışa uygulanan koşulların münhasır bölgenin kendisine sağlanan koşullardan daha avantajlı olmamasının aslında aktif satışları kısıtlayan bir yöntem olduğu ve bu nedenle söz konusu kısıtlamanın Tebliğ ile uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.
- (43) Sözleşme'nin 2.1. maddesi uyarınca distribütörün hedef prim tonajının (.....)'ı kadar MOTAS'tan alım yapması şartının getirildiği ve ayrıca 4.1. maddesinin (vii) bendine göre ise MOTAS ürünlerinin satışının o yıl içerisinde distribütörün cirosunun (.....) oluşturması gerektiği anlaşılmaktadır. İlaveten Pazarlama Destek Sözleşmesi'nin 3. maddesinde de distribütörün sözleşme süresi boyunca ürünleri MOTAS'tan satın alacağı ve rakip ürünler satmamayı, kullanmamayı ve üretmemeyi taahhüt ettiği görülmektedir. 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesi uyarınca, süresi beş yılı aşmayan rekabet etmeme yükümlülükleri Tebliğ ile sağlanan muafiyetten yararlanmaktadır. Yukarıda ayrıntılarına yer verilen Sözleşme'nin 1.4. maddesinde Sözleşme'nin yürürlüğe girme tarihinden itibaren on sekiz ayın sonunda sona ereceği, MOTAS'ın, takdir ve değerlendirme hakkı münhasıran kendisine ait olmak üzere sözleşme süresinin bitimi itibariyle bir yılı aşmayacak sürelerle uzatabileceği, ancak sözleşmenin süresinin hiçbir surette toplam süre olarak beş yılı aşacak şekilde uzatılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca sözleşme hükümleri sadece sözleşme süresi boyunca geçerli olup, anlaşmanın sona ermesinden sonraki döneme ilişkin herhangi bir yasaklayıcı yükümlülük bulunmamaktadır. İlaveten distribütöre sağlanacak yatırım desteğinin koşullarını düzenleyen ve bildirim konu Sözleşme'nin eki olan Pazarlama Destek Sözleşmesi'nin 9. maddesinde Pazarlama Destek Sözleşmesi'nin süresinin Distribütörlük Sözleşmesi'nin esas başlangıç tarihinden itibaren beş yıldan uzun olamayacağı ve bu sözleşmenin hiçbir şekilde Distribütörlük Sözleşmesi'nin süresinin beş yılı aşmasını gerektirmeyeceği düzenlenmiştir. Bildirim konusu Sözleşme ve eklerinin bir arada değerlendirilmesi sonucunda, getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün beş yılı aşmadığı anlaşıldığından 2002/2 sayılı Tebliğ ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

- (44) MOTAS, Sözleşme'nin 13.7. maddesinde öngörülen denetleme hükümlerinin; bayilerin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerine uygun davranıp davranmadıklarının tespiti amacıyla getirildiğini ve elde edilen bilgilerin üçüncü kişiler ile paylaşılmayacağını, hatta elde edilen bilgilerin MOTAS bünyesinde bile sınırlı bir dağıtım tabii tutulacağını belirtmiştir.
- (45) Bildirim konusu Sözleşme bir bütün olarak değerlendirildiğinde, MOTAS'ın münhasır dağıtım sistemini benimsediği, bu çerçevede hem kendisine hem de distribütörlerine münhasır müşteri ve bölge tanıdığı, ayrıca temelde on sekiz ay olarak belirlenen Sözleşme süresinin en fazla beş yıla kadar uzatılabileceği ve sözleşme süresi boyunca distribütöre rekabet etmeme yükümlülüğü getirildiği anlaşılmaktadır. Dikey Kılavuz'un 142. Paragrafında, münhasır dağıtımın, beş yıllık süreyi aşmayan rekabet etmeme yükümlülüğü, miktar zorlaması veya tek elden satın alma gibi rekabet sınırlamaları ile birlikte uygulansa bile, sağlayıcının pazar payı %40'ı aşmadığı sürece Tebliğ'den otomatik olarak yararlanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bildirim konusu Sözleşme'nin 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan muafiyetten yararlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

H.3.5. Distribütör Arasındaki Taahhünamenin 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Kapsamında Değerlendirilmesi

- (46) Bildirim konusu Sözleşme'nin eki olarak tasarlanmamakla birlikte, sözleşme süresi boyunca geçerli olacak ve sözleşme tarafı olan distribütörlerin kendi aralarında birbirlerinin bölgelerine aktif satış yapmayacaklarına dair bir taahhüname imzalamaları öngörülmektedir. MOTAS bu taahhünamenin tarafı değildir. Toplamda üç maddeden oluşan işbu taahhüname ile distribütörler Sözleşme'nin 4.1. maddesine istinaden Sözleşme EK-C'de yer alan tanımlar ile kendilerine tahsis edilen münhasır faaliyet alanı dışındaki müşterilere aktif satış ve pazarlama faaliyeti gerçekleştirmeyeceklerini kabul etmektedirler. Aslında söz konusu taahhüt ile kabul edilen aktif satış yapmama yükümlülüğü; Sözleşme'nin 1.3. ve 4.1 maddeleri ile getirilmiş olan yükümlülüklerin bir tekrarıdır. Bununla birlikte, bildirim konusu Sözleşme dikey bir sözleşme niteliği taşımaktayken bahse konu Taahhüname dağıtım zincirinin aynı seviyesinde distribütörler arasında gerçekleştirildiğinden yatay bir sözleşme niteliğindedir.
- (47) Söz konusu yatay sözleşme ile rakipler birbirlerinin bölgelerine aktif satış yapmayacaklarına dair taahhüt vermektedir. Bir başka deyişle, söz konusu yatay anlaşma ile bölge paylaşımı gerçekleştirilmektedir. İşbu taahhüname sonucunda oluşan paylaşılmış pazar yapısı, esasen MOTAS ile distribütörleri arasında gerçekleştirilen ve 2002/2 sayılı Tebliğ ile uyumlu olduğu bir önceki bölümde değerlendirilen Sözleşme ile yaratılacak pazar yapısından farklı değildir. Zira, Taahhüname ile Sözleşme'den farklı veya daha geniş bir pazar paylaşımı öngörülmemektedir. Bununla birlikte Sözleşme ile her bir distribütör sadece MOTAS'a karşı bölgesi dışına aktif satış yapmama yükümlülüğü altına girerken, işbu Taahhüname ile her bir distribütör birbirine karşı da sorumlu kılınmaktadır. Nitekim MOTAS'ın konu ile ilgili yaptığı açıklamalardan, Taahhüname ile amaçların da distribütörler arasında hak ve yükümlülük doğuran bir hukuki ilişki kurmak olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Taahhüname, distribütörlere 2002/2 sayılı Tebliğ ile getirilmesine izin verilen ve MOTAS'a karşı sorumlu olunan yükümlülüğü birbirlerine de sunmalarını sağlayarak genişletmektedir. Bildirim Formunda da distribütörlerin bu yükümlülüğe uygun davranma konusunda birbirlerini gözeticeklerinin düşünüldüğü ve böylelikle aktif satış yasağının daha kuvvetli bir uygulama alanı bulmasının umulduğu belirtilmektedir. Bu Taahhüname sayesinde MOTAS'ın aktif satış yasağı ihlallerinde hakem olarak görülmesinin önüne geçmenin amaçlandığı ifade edilmektedir.

- (48) Taahhütname'nin bölge paylaşımını öngören bir yatay anlaşma olması sebebiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğu, dolayısıyla Taahhütname'ye menfi tespit belgesi verilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Söz konusu hükmün, bölge münhasırlığını kuvvetlendireceği, bundan dolayı bölge münhasırlığından beklenen bedavacılık probleminin önüne geçilmesi ve distribütörlerin kendi bölgelerine yönelik yatırım yapmalarının teşvik edilmesi gibi faydaların doğması ve tüketicilerin bundan fayda sağlaması öngörülmektedir. Ayrıca MOTAŞ'ın madeni yağlar pazarındaki pazar payının %(...) olduğu ve Castrol, Total, Shell, Petrol Ofisi gibi tanınmış markalar ile rekabet ettiği göz önüne alındığında söz konusu bölge paylaşımının pazarın önemli bir bölümünde rekabeti ortadan kaldırmayacağı ve sadece marka içi rekabet üzerinde sınırlayıcı etki doğuracağı belirtilmelidir. Bu bakımdan söz konusu Taahhütname'nin 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan bireysel muafiyet şartlarından ilk üçünü sağladığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, bir anlaşmanın bireysel muafiyet alabilmesi için gerekli son koşul, ilk iki olumlu koşuldaki yararların elde edilmesi için rekabeti daha az sınırlayıcı bir yöntemin bulunmamasıdır. Dosya kapsamında bölge münhasırlığı MOTAŞ ile bayileri arasındaki dikey nitelikteki bildirim konu Sözleşme ile de sağlanmaktadır. Sözleşme uyarınca, distribütörler kendi bölgeleri dışındaki bölgelere aktif satış yapmayacaklardır. Dolayısıyla yukarıda bahsedilen tüketici faydasına işbu Taahhütname olmadan da ulaşılması mümkündür. Dolayısıyla Taahhütname ile ortaya çıkan faydaların distribütörleri birbirlerine karşı yükümlülük altına sokan yatay bir anlaşma olmadan da ortaya çıkacağı, bir başka deyişle söz konusu faydalara rekabeti daha az sınırlayan bir yöntem olan MOTAŞ ve bayileri arasındaki dikey nitelikteki Sözleşme ile de erişebileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle, anılan Taahhütname'nin 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen son şartı karşılamadığı, dolayısıyla bildirim konusu Taahhütname'ye bireysel muafiyet tanınamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

J. SONUÇ

(49) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

- Mobil Oil Türk A.Ş. ile distribütörler arasında akdedilen Madeni Yağlar Distribütörlük Sözleşmesi'nin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olduğuna,
- Bununla birlikte, Madeni Yağlar Distribütörlük Sözleşmesi'nin ve eklerinin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlandığına,
- Distribütörler arasında akdedilen Taahhütname'ye, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olması nedeniyle, aynı Kanun'un 8. maddesi çerçevesinde menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,
- Ayrıca 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan şartları karşılamaması nedeniyle ilgili Taahhütname'ye bireysel muafiyet de tanınamayacağına

gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.